

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER K.D. USHYNsky"
MOLDOVA STATE UNIVERSITY
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW
VILNIUS UNIVERSITY
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA
CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY**

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works
International Scientific and Practical Internet Conference

May 16, 2025

Odesa – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 року

Одеса – 2025

UDK 001+159.9 (063)
ВБК 72+88.4

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ

Бойків А. С.317

МОДЕЛЬ ОПИТУВАННЯ ПРО ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН «ТРИ ЦЕНТРИ ЛЮДИНИ» В ПРОЦЕСІ ПСИХОРЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ/УЧАСНИЦЬ БОЙОВИХ ДІЙ

Борисова О.О.321

ОСОБЛИВОСТІ РАННІХ СЕКСУАЛЬНИХ СТОСУНКІВ У СТАРШОМУ ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Панченко М. О., Денисенко А.О.324

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ТРИВОЖНОСТІ У ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Набока О. О.327

Секція V.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ – ВЗАЄМОДІЯ ПСИХОЛОГА, УЧИТЕЛЯ І БАТЬКІВ.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ

Багулова В., Оверчук В.330

РОЛЬ ЕКЗОГЕННИХ ФАКТОРІВ У ФОРМУВАННІ НЕГАТИВНОГО ДИТЯЧОГО ДОСВІДУ

Бичко К.А., Таран О.П.336

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Гончаренко І. О., Макаренко Н. М.339

БАТЬКІВСЬКА ЛЮБОВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ ВЗАЄМИНИ

Калюжна П.І., Денисенко А.О.341

РЕАКЦІЯ НА ВАЖКИЙ СТРЕС І ПОРУШЕННЯ АДАПТАЦІЇ У ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Кириченко В. А., Мітіна С. В.344

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ТА ПРОЯВІВ СХИЛЬНОСТІ ДО БРЕХНІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Ліпецька Л.О.346

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ І ТРИВОЖНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОКУРСНИКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ

Панасюгіна В., Оверчук В.351

ВПЛИВ ДИТЯЧОЇ ПСИХОТРАВМИ НА ФОРМУВАННЯ ДИСФУНКЦІЙНИХ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ

Пестерева К.С., Чугуєва І.Є.357

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АВА-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З РАС

Погрібний Г.С., Грек О.М.359

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АВА-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З РАС

Погрібний Г.С., Грек О.М.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Сьогодні особливо гостро стоїть питання ефективної корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми, які мають розлади аутистичного спектру (РАС). Статистичні дані Центру медичної статистики МОЗ України засвідчують стійку тенденцію до зростання кількості дітей з діагнованими порушеннями аутистичного характеру — за період 2019-2024 років зафіксовано збільшення на 38,5%. Особливу увагу слід приділити вивченню психологічних механізмів реалізації прикладного аналізу поведінки (Applied Behavior Analysis, АВА), який міжнародною спільнотою визнано провідним доказово-орієнтованим підходом у роботі з аутистичними порушеннями.

Прикладний аналіз поведінки має як позитивний, так і суперечливий вплив на розвиток особистості дітей з РАС. Ефективність методу може призводити до значного покращення соціальних навичок та зменшення проблемної поведінки, однак критики зазначають можливість виникнення стресу від інтенсивного втручання та питання культурної релевантності методу.

Вплив АВА-терапії на психологічний розвиток дітей з РАС досліджується вченими (В. Бондар, Л. Журавльова, А. Казьмірук, С. Литовченко, Т. Скрипник), у роботах яких розкриваються особливості застосування поведінкових технологій та різні форми корекційного впливу. Зарубіжні дослідження (J. Cooper, W. Fisher, O. Lovaas, L. Schreibman та ін.) підкреслюють важливість системного підходу до застосування АВА-методології.

У роботах зарубіжних учених (J. Cooper, T. Heron, W. Heward, M. Sundberg та ін.) досліджується вплив АВА-терапії на поведінкові прояви дітей з аутизмом. J. Cooper доводить, що прикладний аналіз поведінки являє собою систематичне застосування принципів навчання для поліпшення соціально значущої поведінки, при цьому відбувається формування нових навичок та зменшення проблемної поведінки. Науковці зазначають, що АВА-терапія має переважно позитивний вплив на розвиток дітей з РАС, сприяючи покращенню їхньої соціальної адаптації.

W. Fisher та C. Piazza визначають, що проявами позитивного впливу АВА-терапії на поведінкову сферу дітей з РАС є розвиток комунікативних навичок та покращення соціальної взаємодії; зменшення проблемної поведінки та самостимуляції; підвищення здатності до навчання та засвоєння нових навичок; покращення адаптивної поведінки в різних середовищах. Також позитивний вплив на розвиток дітей з РАС мають структуровані програми навчання, індивідуальний підхід та систематичне підкріплення бажаної поведінки.

Метою роботи є дослідження психологічних аспектів застосування АВА-терапії та її впливу на поведінкові прояви дітей з розладами аутистичного спектру.

У дослідженні були використані наступні методики: анкета для оцінки ефективності АВА-втручання, опитувальник професійного вигорання К. Маслач,

методика діагностики емоційного інтелекту Д. Гоулмана, спостереження за поведінковими проявами дітей під час терапії, інтерв'ю з батьками та фахівцями. У дослідженні брали участь 89 фахівців АВА-терапії та 52 заклади, що надають відповідні послуги.

У ході дослідження було виявлено, що у 73% закладів послуги АВА-терапії зосереджені в мегаполісах, що створює проблему доступності. Критичний дефіцит сертифікованих фахівців: лише 19% практиків мають міжнародні кваліфікаційні документи рівня BCBA/BCaBA.

Результати дослідження професійно-психологічної компетентності показали п'ятикомпонентну structure: аналітико-методологічний компонент ($\lambda=3,24$) — найбільш виражений, регулятивно-вольовий ($\lambda=2,87$), комунікативно-емпатійний ($\lambda=2,63$), рефлексивно-корекційний ($\lambda=2,41$) та етико-деонтологічний ($\lambda=2,15$) компоненти.

Досліджено особливості професійної дезадаптації у АВА-фахівців та визначено, що в групі досліджуваних переважає помірний рівень професійного виснаження. Виявлено, що у 64% фахівців спостерігаються ознаки синдрому професійного вигорання різного ступеня вираженості.

Встановлено наявність організаційно-управлінських чинників (42% дисперсії), соціально-психологічних (35% дисперсії) та індивідуально-психологічних чинників (23% дисперсії) професійної дезадаптації. Виявлено, що надмірне робоче навантаження (понад 32 години прямого контакту на тиждень) є основним фактором ризику.

Вивчені взаємозв'язки між показниками професійної компетентності та ефективністю АВА-втручання показали статистично значущі зв'язки між аналітико-методологічним компонентом та результативністю терапії ($r=0,67$, $p\leq 0,01$), регулятивно-вольовим компонентом та стійкістю до професійного стресу ($r=0,54$, $p\leq 0,01$); між комунікативно-емпатійним компонентом та задоволеністю батьків ($r=0,48$, $p\leq 0,05$). Зворотні статистично значущі зв'язки виявлені між організаційними чинниками стресу та якістю надання послуг ($r=-0,43$, $p\leq 0,05$).

На основі описової статистики було виділено групу АВА-фахівців, які мають високий рівень професійної компетентності та наступні характеристики: розвинені аналітичні навички, емоційну стабільність, ефективну комунікацію з батьками, здатність до рефлексії та дотримання етичних принципів.

Перспективним на майбутнє є розробка програми психологічного супроводу АВА-фахівців, спрямованої на профілактику професійного вигорання та підвищення якості надання корекційно-реабілітаційних послуг дітям з розладами аутистичного спектру.

Література:

1. Бондар В. І. Інклюзивна освіта як соціально-педагогічний феномен : монографія / В. І. Бондар, О. С. Золотоверх. — Київ : Самміт-Книга, 2019. — 304 с.
2. Журавльова Л. П. Психолого-педагогічні технології корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку : монографія / Л. П. Журавльова. — Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. — 308 с.

3. Cooper J. O. Applied behavior analysis / J. O. Cooper, T. E. Heron, W. L. Heward. — 3rd ed. — Boston : Pearson, 2020. — 742 p.
4. Fisher W. W. Empirically supported treatments for individuals with autism spectrum disorders / W. W. Fisher, C. C. Piazza, H. S. Roane // Journal of Applied Behavior Analysis. — 2019. — Vol. 52, No. 4. — P. 889-919.
5. Lovaas O. I. Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children / O. I. Lovaas // Journal of Consulting and Clinical Psychology. — 2018. — Vol. 55, No. 1. — P. 3-9.

СИНДРОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ

Рибчинська А. М.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Актуальність. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю, або СДУГ, є однією з найпоширеніших нейророзвиткових розладів у дітей та підлітків. Це стан, який впливає на здатність дитини зосереджуватися, контролювати імпульсивність та регулювати рівень своєї активності. На жаль, часто цю особливість плутають зі звичайною дитячою неслухняністю або поганим вихованням. Однак СДУГ – це не просто "погана поведінка"; це комплексний стан, що вимагає глибокого розуміння та системного підходу.

Актуальність цієї проблеми зростає з кожним роком. Сучасний світ переповнений інформацією, вимагає від дітей швидкого переключення уваги, посидючості та організованості. Діти зі СДУГ стикаються з труднощами на кожному кроці: у школі, вдома, у спілкуванні з однолітками. Вони можуть демонструвати низьку успішність не через брак здібностей, а через неспроможність утримувати увагу на уроках або організувати свою діяльність [4]. У повсякденному житті такі діти часто здаються неслухняними, імпульсивними, що призводить до непорозумінь з батьками, вчителями та однолітками. Це, своєю чергою, формує низьку самооцінку, тривожність та інші вторинні психологічні проблеми [1].

Виклад основного матеріалу. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю характеризується трьома основними групами симптомів: дефіцитом уваги, гіперактивністю та імпульсивністю. Ці симптоми можуть проявлятися по-різному і з різною інтенсивністю у кожної дитини.

Дефіцит уваги проявляється у нездатності дитини тривалий час зосереджуватися на одному завданні. Проблема виникає тоді, коли потрібно зосередитися на монотонних або нецікавих завданнях, наприклад, на уроках у школі чи виконанні домашнього завдання. Такі діти часто відволікаються на сторонні звуки чи рухи, забувають речі, не доводять розпочаті справи до кінця [5].

Гіперактивність – це надмірна рухова активність, яка не відповідає ситуації. Гіперактивні діти постійно перебувають у русі: метушаться, бігають,